

Harjupuisto

Harjupuisto on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä [2](#), ja se on luokiteltu myös maakunnallisesti arvokkaaksi Maakuntakaavaa varten vuonna 2005 tehdyssä MARY selvityksessä. [3](#)

Harjupuisto on yksi maamme varhaisimmista kaupunkipuistoista.

Heinolanharju kuuluu Salpausselkien harjujaksoon. Harjua oli käytetty laidunmaana ennen sen metsittämistä 1800-luvun loppupuolella ja se on aiemmin ollut siis paljon avoimempaa maisemaltaan. Siellä nykyisin kasvavat männyt ja lehtikuuset ovat istutettuja. [1](#) Jo 1850-luvulla kirkon ympärille oli istutettu pieni puistikko, jota laajennettiin harjulle ja harjun eteläpää Jyrängönvir-

ran puolella istutettiin kaupungin aloitteesta 1860-luvulla, pastori J. F. Svinhufvudin puistosuunnitelman mukaan. [1](#)

Harjun laella on sijainnut maamerkki jo ennen nykyistä vesitorniä. Magnus von Wrightin vuonna 1850 Heinolasta piirtämässä piirroksessa Harjun laella näkyy tuulimylly. Tuulimylly on sijainnut kuvan perusteella lähes samassa paikassa kuin nykyinen vesitorni.

Kauppias Ulrik Lindholm testamentasi kaupungille harjun keskikohdalla olleet käsityöläisten asuintontit ja alue varattiin testamentin mukaisesti puistoalueeksi. Vuosina 1900–1901 harjun eteläpäähän rakennettiin harjupaviljonki kylpylävieraiden viihdyttämiseksi. [1](#)

Heinolanharju oli yhtenäinen, kunnes vuoden 1936 asemakaavassa liikennetarkaisu linjattiin siten, että Kauppakatu kaavoitettiin kulkemaan harjun läpi. Harjupaviljongin ja vesi-

Harjupaviljonki harjun päällä vuonna 2021.

Tässä Magnus von Wrightin lyijykynäpiirroksessa *Heinola 1850* harju on esitetty avoimena ja puuttomana kaupungin taustalla. /Kansallisgalleria

Asemakaava vuodelta 1936, laatija E. Kaalamo. Kaupunki laajeni merkittävästi ja asemakaavoitettu alue laajeni idässä käsittämään koko nykyisen Tommolan. Kauppakatu linjattiin harjun läpi. /HKMA

tornin välinen alue muuttui sen myötä voimakkaasti, kun sotien jälkeen harjuselänteeseen poikki rakennettiin uusille asuinalueille ja rautatieasemalle vievä ja Kauppakatuun yhdistävä Tommolankatu [1](#).

Nykytila

Harjupuisto on ainutlaatuinen puistoalue, joka on ollut aina osa Heinolan viheralueverkostoa ja puistona 1860-luvulta asti. Harjualueen laajuus on säilynyt hyvin.

Harjulta avautuu pitkiä näkymiä ympäröivään maisemaan ja kaupunkiin. Puusto on kasvanut kookkaaksi ja peittää joistain suunnista maa-merkkinä toimivan vesitornin. Harjupuistossa on heikosti levähdyspaikkoja ja näköalapaikkoja.

Harjun eteläpäätyä lukuunottamatta harjupuistoa ei tiettävästi ole toteutettu tilallisen puistosuunnitelman mukaan. Harjun käyttö on vaihdellut aikojen saatossa, metsäisestä luonnontilasta laitumeksi ja uudelleen

istutetuksi metsäksi. Puiston elinkaari on ollut muuttuva prosessi.

Jyrkkärinteiselle Harjulle pääsee autolla pohjoisesta, missä sijaitsee myös pieni pysäköintialue.

Nykyinen puusto on istutettu eteläosaan 1860-luvulla ja pohjoisempi osuus istutettiin 1890-luvulla. [2](#)

Viistoilmakuva Heinolasta 1950-luvulta. Kauppakatu on puhkaistu harjun läpi. /HKMA

Liittyminen ympäristöön

- Heinolanharju on jyrkkärinteinen, ja rajautuu selkeästi ympäristöstään korkeuserojen vuoksi.
- Harjupuisto liittyy etelässä maise-
mallisesti Jyrängönvirtaan ja sen
ylittäviin rautatie- ja maantiesiltoihin.

Kasvillisuus

- Harjun kasvillisuus on luonnonvaraisen kaltaista istutettua metsää.
- Harjupuistojen alueelta tai sen läheisyydessä on tehty havain-
toja uhanalaisista ja harvinaisista kasvilajeista. Harjupuistossa
viihtyy myös uhanalaisia ja sil-
mälläpidettäviä perhoslajeja. 3

Kulkuväylät ja oleskelualueet

- Puistokäytävät ja -polut ovat pää-
asiassa kivituhkaa, nousu pohjois-
esta vesitornille on asfaltoitu.
- Harjupuiston reitistö on paikoin jyrk-
kä ja epätasainen, ja reitit vaatisivat
kunnostamista.
- Harjulla on vähäisesti levähdys- ja
näköalapaikkoja.

Harjupuiston rakennukset, reitit, portaat ja ympäristö. Puisto on merkitty viitteellisesti. Keltaisella on merkitty kivituhkareitit ja harmaalla asfalttireitit.

Näkymät ja maisema

- Harjupuistosta avautuvat Heinolan laajimmat näkymät ympäröivään maisemaan ja kaupunkiin.
- Erityisen arvokkaita ovat Harjupaviljongilta sekä vesitornilta avautuvat näkymät.
- Vesitorni on suojeltu maamerkki, jonka näkyminen ympäristöönsä tulee huomioida Heinolaa kehitettäessä. Puusto on kasvanut kookkaaksi ja peittää vesitornin joistain suunnista, kuten Kirkkolammen suunnalta.

Näkymä harjupuistosta Jyrängönskoskelle 2021.

Harjupaviljongista avautuvat Heinolan laajimmat näkymät. Näkymä Harjupaviljongista vuonna 1910. / HKMA

Harjupuiston tärkeät näkymät. Sinisellä Harjupaviljongista avautuvat laajat näkymät, joiden näkymäala tulisi ottaa huomioon lähiseudun suunnittelussa, sekä vesitorni Kirkkokadun ja Kirkkorinteen näkymäpäättteenä. Sinisellä katkoviivalla potentiaalinen, kehitettävä näkymälinja Kirkkolammelta vesitornille, joka tällä hetkellä on umpeenkasvanut. Oranssilla on korostettu Harjupuiston kaksi suojeltua rakennusta

Rakennukset, rakenteet, kalusteet ja varusteet

- Kaupunki rakensi keväällä 1900 Harjupuistoon kylpylaitostoimintaa tukevan kahvilapaviljongin [4](#). Rakennus on suojeltu. Harjupaviljonki ympäristöineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi [5](#).
- Heinolan vesitorni on asemakaavalla suojeltu rakennus. Se on merkittävä maamerkki. Vesitorni sijaitsee Harjupuiston pohjoisessa osassa.
- Harjupuiston pohjoisosan oleskelupaikan kalusteet ovat ränsistyneitä.

Heinolan vesitorni Harjupuistossa 1963 kauppakadun suunnalta. /HKMA

Harjupaviljonki vuonna 2021.

Harjupaviljonki 1900. Kuvassa metsä on vielä nuorta. /HKMA

Vesitorni vuonna 2021.

Häiriöt

- Saapuminen harjulle tapahtuu avoimelta ja jäsenytmättömältä risteysalueelta.
- Reitit paviljongille ovat paikoin hyvin jyrkkiä, ja niiden kunnostus olisi tarpeen.
- Harjupuiston puusto on kasvanut kookkaaksi ettei vesitorni hahmotu enää maamerkkinä kaikkialle ympäristöönsä. Pohjoisesta saavuttaessa vesitorni ei näy puuston takaa.

Harjupuiston arvokkaat ominaispiirteet

- Harjupuisto on yli sata vuotta vanha julkinen kaupunkipuisto, jonka laajuus on pitkälti säilynyt, lukuun ottamatta kauppakadun linjausta harjun läpi.
- Harjupaviljongin on historiallinen, suojeltu rakennus, josta avautuu Heinolan laajimmat näkymät ympäröivään maisemaan.
- Harjupuiston pohjoisosista avautuu hienot näkymät Kirkkolammelle.
- Vesitorni näkyy Tornikujan päätteenä Kauppakadulle ja Kirkkokadun päätteenä Perspektiiville. Se on tärkeä ja suojeltu maamerkki.

Muutoksensietokyky

- Harjupaviljongilta avautuu hyvin laaja näkymä, joka tulisi huomioida alueelle kohdistuvissa muutoksissa. Näkymäalalla ei saisi tapahtua maisemakuvaan vaikuttavia näkymää heikentäviä muutoksia.
- Vesitornin näkymäalan huomioiminen kaupungin ympäristöön kohdistuvissa muutoksissa.

Harjupaviljongin laajat näkymät.

Kirkkolammen näkymä vesitornille. Korkea puusto peittää näkyvyyden.

Lähteet:

1. Heinolan kaupunki, Heinolan kansallisen kaupunkipuiston tarinakartta < <https://heinola.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=aa8d86d1650541118cef79688144fe83>>. Viitattu 06.09.2021
2. RKY 2009. Museovirasto. Harjupuisto. < http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3953>, Viitattu 19.10.2021
3. Heinolan kaupunki. 2008. Heinolan ydinkeskustan osayleiskaava 2020. Osayleiskaavan selostus. dnro 363/41/000/2007
1. Ahola, T. 2021. Heinolan kylpylä, rakennushistoriaselvitys. Heinolan kaupunki, kaavoitus.
2. RKY 93. Museovirasto. Harjupuisto < http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3953>, viitattu 25.11.2021

Kehittämissuosituksen

Harjupuiston käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Vesitornin näkyvyyden parantaminen ja näkymälinjojen avaaminen

Vesitornin näkyvyyttä maamerkinä parannetaan avaamalla näkymiä kasvillisuutta karsimalla. Näkymän parantaminen Kirkkolammen suuntaan eheyttää Kirkkolammen selkeämmin osaksi Harjupuiston kokonaisuutta.

Oleskelu- ja näköalapaikkojen lisääminen

Harjun harjalle rakennetaan lisää oleskelu- ja näköalapaikkoja, mikä parantaa puiston virkistysarvoa. Harjulla on tällä hetkellä vain yksi oleskelupaikka vesitornin pohjoispuolella, joka on kuluneen näköinen. Saapuminen harjulle tapahtuu tällä hetkellä avoimelta risteysalueelta, eikä reitti hahmotu selkeästi virkistysreitiksi. Reittiä korostetaan esimerkiksi kyltillä ja valaistuksella, sekä parantamalla vesitornin näkyvyyttä reitin päätteeksi Kauppakadun suunnalta. Reittien selkeyttäminen parantaa Harjupuiston yleisilmettä.

Reittien kunnostaminen

Harjupaviljongille johtavat reitit A.F. Airon kadulle johtavat portaat sekä kunnostetaan. Kunnostamista on suunniteltu kesälle 2022. Myös Vanhat kivikourut rinteikäytävältä putsataan näkyviin.

Virkistysreitin yhtenäistäminen ja harjujen yhdistäminen kevyen liikenteen sillalla

Harjujen yhdistäminen kevyen liikenteen sillalla parantaisi puistoreittien jatkuvuutta ja yhdistäisi eteläharjun pohjoisharjun ja Kirkkolammen kanssa paremmin yhtenäiseksi virkistysalueeksi.

Jos harjut yhdistetään sillalla, pääsee harjun harjalla kulkemaan koko matkan ilman kauppakadun aiheuttamaa katkosta.

Harjupuiston rakennukset, reitit, portaat ja ympäristö. Puisto on merkitty viitteellisesti. Oranssilla on korostettu Harjupuiston kaksi suojeltua rakennusta. Keltaisella on merkitty kivituhkareitit ja harmaalla asfalttireitit. Sinisellä on merkitty Harjupaviljongista avautuvat laajat näkymät, joiden näkymäala tulisi ottaa huomioon lähi-seudun suunnittelussa, sekä vesitorni Kirkkokadun ja Kirkkorinteen näkymäpäätteenä. Sinisellä katkoviivalla on merkitty potentiaalinen, kehitettävä näkymälinja Kirkkolammelta vesitornille, joka tällä hetkellä on umpeenkasvanut.

